

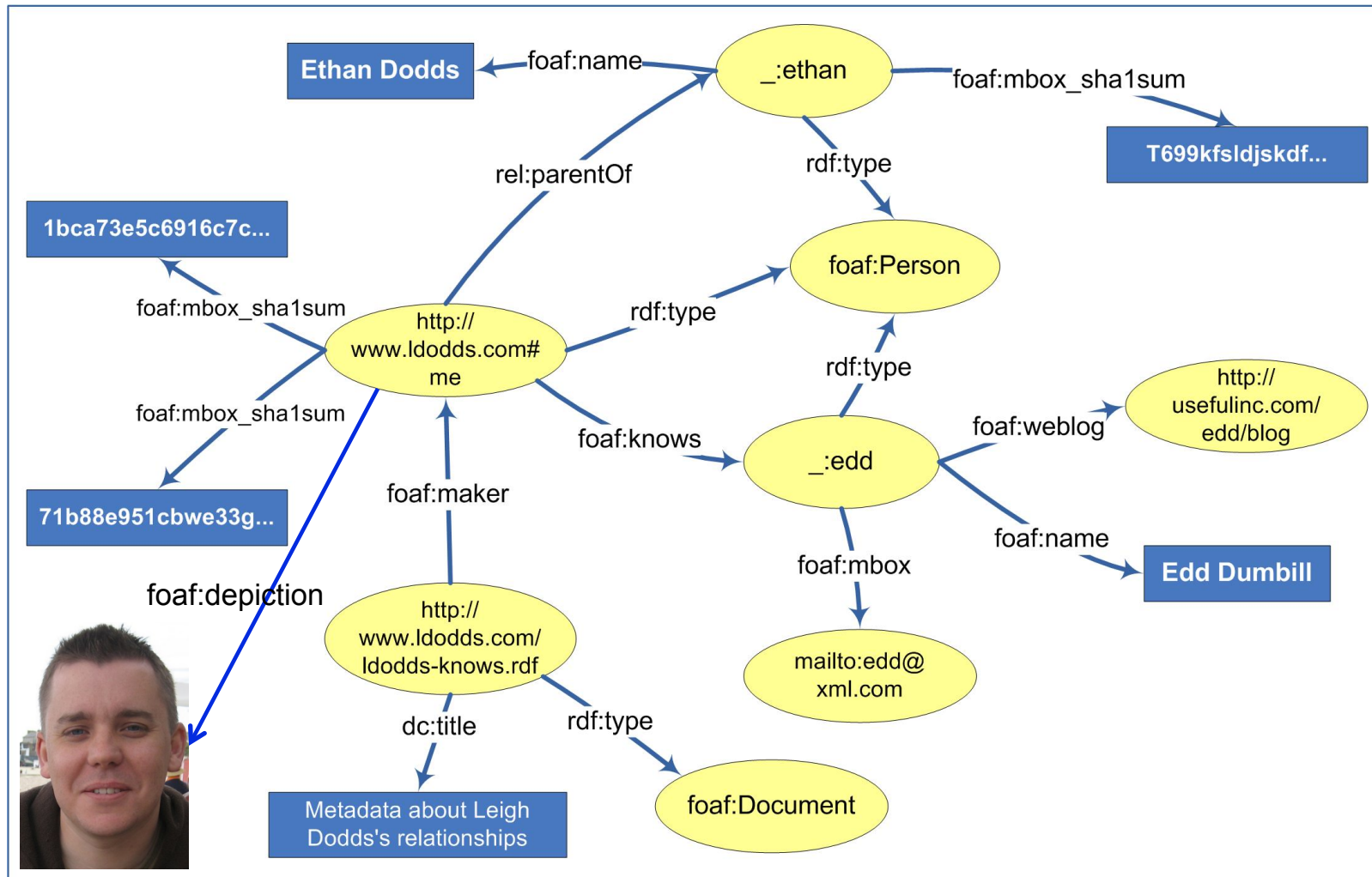
ОСНОВЕ **SPARQL** УПИТНОГ ЈЕЗИКА

- SPARQL обухвата:
 - Спецификацију упитног језика
 - Спецификацију језика за модификацију RDF графа
 - Спецификацију резултата упита
 - дефинише XML, JSON, CSV, и TSV формате за серијализацију резултата упита
 - Спецификацију протокола за приступ подацима
 - за упите над удаљеним RDF базама, или *било ком репозиторијуму* који се може мапирати у RDF модел
 - Спецификацију федеративних упита
 - упити који се извршавају над више извора RDF података
 - ...

- SPARQL може да ради са било којим извором података који се може мапирати у RDF
- Мапирање се може реализовати коришћењем
 - (W3C) стандарда попут [R2RML](#) (омогућује трансформацију релационих података у RDF)
 - различитих алата попут оних излистаних на:
<http://www.w3.org/wiki/ConverterToRdf>

SPARQL упитни језик

Почнимо са једним примером

Графички приказ једног малог сегмента RDF фајла:

<http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>

Задатак 1: пронаћи имена свих особа које се помињу у документу


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>  
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>  
SELECT ?name  
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>  
WHERE  
{  
  ?x rdf:type foaf:Person.  
  ?x foaf:name ?name.  
}
```

Трипл патерн

- PREFIX
 - SPARQL еквивалент декларацији XML namespace-a
- SELECT
 - Као и у SQL упиту, користи се за дефинисање података које упит треба да врати
- FROM
 - Идентификује податке над којима ће се упит извршити
 - Типично се задаје програмски, у време извршења упита
- WHERE
 - Дефинише део RDF графа на који се упит односи

- Варијабле се означавају префиксима "?" или "\$"
 - Потпуно је све једно који ће се од ових префикса користити
- Тзв. 'празни чворови' (blank nodes) се представљају:
 - У форми лабеле, нпр., "_:abc", или
 - У скраћеној форми: "[]"
- Тачка (.) одваја трипл патерне
- Тачка-зарез (;) одваја трипл патерне са заједничким субјектом

Задатак 2: пронаћи имена и email адресе особа које аутор документа познаје

```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
SELECT ?name ?email
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?doc rdf:type foaf:Document ;
    foaf:maker ?author .
  ?author foaf:knows ?someone .
  ?someone foaf:name ?name ; foaf:mbox ?email .
}
```

Граф патерн

- Граф патерн...
 - ...је колекција трипл патерна
 - ...идентификује облик (RDF) графа над којим треба извршити упит
- У оквиру једног граф патерна
једна иста варијабла мора имати исту вредност,
без обзира на ком месту се појављује

- У SPARQL упиту се не може селектовати нека варијабла (тј. наћи у SELECT делу) уколико се она не појављује у граф патерну (тј., у WHERE делу).
- **Важно:**
 - процесор SPARQL упита НЕМА шему података на основу које би могао одредити типове и својства ресурса ;
 - шему одређује граф патерн тј. WHERE део упита

- Скуп резултата упита из претходног примера је следећег облика:

Варијабле из
SELECT дела
упита

```
<sparql
  xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#"
  xmlns:xs="http://www.w3.org/2001/XMLSchema#"
  xmlns="http://www.w3.org/2005/sparql-results#" >
  <head>
    <variable name="name"/>
    <variable name="email"/>
  </head>
  <results ordered="false" distinct="false">
    <result>
      <binding name="name">
        <literal>Edd Dunbill</literal>
      </binding>
      <binding name="email">
        <uri>mailto:edd@xml.com</uri>
      </binding>
    </result>
  </results>
</sparql>
```

- RDF подаци су најчешће *полу-структурирани*
 - То значи да два ресурса истог типа могу имати различит скуп својстава
 - На пример,
 - FOAF опис особе може садржати само њену е-mail адресу;
 - алтернативно, може садржати пуно име, надимак, URLs фотографија, и сл.
- Механизам *опционог мечирања* SPARQL-а омогућује да се ради са оваквом хетерогеношћу података

Задатак 3: Пронаћи све особе које аутор документа познаје, као и њихове блогове *уколико су познати*


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
SELECT ?person ?blog
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?doc rdf:type foaf:Document; foaf:maker ?author .
  ?author foaf:knows ?person.
  OPTIONAL { ?person foaf:weblog ?blog. }
}
```

- Блок OPTIONAL може садржати граф патерн произвољне сложености, не само један трипл патерн (као у претходном примеру).
- Комплетан граф патерн садржан у OPTIONAL блоку мора се мечирати како би био део резултата упита

- Уколико упит садржи више OPTIONAL блокова
 - Они стоје независно један од другог
 - Сваки од блокова може бити изузет или присутан у решењу (независно од осталих блокова)
- OPTIONAL блокови могу бити и угњеждени
 - унутрашњи OPTIONAL блок се разматра само уколико се патерни спољног OPTIONAL блока могу мечирати (подацима из задатог извора)

Задатак 4: Пронаћи све особе које аутор документа познаје, као и њихове блогове и е-mail адресе, *уколико су познати*


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
SELECT ?person ?email ?blog
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?doc rdf:type foaf:Document; foaf:maker ?author .
  ?author foaf:knows ?person.
  OPTIONAL { ?person foaf:mbox_sha1sum ?email. }
  OPTIONAL { ?person foaf:weblog ?blog . }
}
```

- Хајде да претпоставимо...
 - *foaf:knows* и *rel:hasMet* својства омогућују представљање доста сличних релација међу људима
 - Заинтересовани смо за све особе које аутор документа или познаје (*foaf:knows*) или их је некад упознао (*rel:hasMet*)
- У оваквим ситуацијама, користи се *алтернативно мечирање* како би се добила вредност било ког од расположивих својстава

Задатак 5: Пронаћи имена свих особа које аутор документа или познаје или је (некад) упознао


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rel: <http://purl.org/vocab/relationship/>
SELECT ?name
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?doc foaf:maker ?author .
  { ?author foaf:knows [ foaf:name ?name] . }
  UNION
  {?author rel:hasMet [ foaf:name ?name] . }
}
```

- Насупрот OPTIONAL граф патернима, у случају коришћења UNION блока, *макар једна* од алтернатива мора бити мечирана;
- Уколико су обе гране UNION блока мечиране, два решења ће бити генерисана.

- У скупу резултата претходног упита нека имена се појављују два пута
- Додавањем DISTINCT кључне речи иза SELECT, искључује се вишеструко појављивање исте вредности из скупа резултата
 - Као што је то случај и у SQL-у

Задатак 5а: Пронаћи имена свих особа које аутор документа или познаје или је (некад) упознао (без понављања имена)


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rel: <http://purl.org/vocab/relationship/>
SELECT DISTINCT ?name
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?doc foaf:maker ?author .
  { ?author foaf:knows [ foaf:name ?name] . }
  UNION
  {?author rel:hasMet [ foaf:name ?name] . }
}
```

- Указује да би резултати требало да буду сортирани према вредности задатог својства
- Може садржати једну или више варијабли, у ком случају се сортирање врши према свим наведеним варијаблама
- Подразумевани смер сортирања је растући
 - Ово се може и експлицитно дефинисати коришћењем кључних речи DESC (опадајући) и ASC (растући)

Задатак 5б: Пронаћи имена свих особа које аутор документа или познаје или је (некад) упознао; сортирати имена у опадајућем редоследу


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rel: <http://purl.org/vocab/relationship/>
SELECT DISTINCT ?name
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?doc foaf:maker ?author .
  { ?author foaf:knows [ foaf:name ?name] . }
  UNION
  {?author rel:hasMet [ foaf:name ?name] . }
}
ORDER BY DESC (?name)
```


- SPARQL филтери сужавају скуп решења на основу задатих ограничења
- Изрази којима се дефинишу ограничења могу бити различите врсте, али се морају израчунати у boolean вредност (true или false)

Задатак 6: Пронаћи имена свих људи чији је датум рођења непознат


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX bio: <http://purl.org/vocab/bio/0.1/>
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
SELECT ?name
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?person foaf:name ?name .
  OPTIONAL {
    ?person bio:event ?ev .
    ?ev rdf:type bio:Birth ; bio:date ?birthdate .
  }
  FILTER (!bound(?birthdate))
}
```

Функција **bound** враћа вредност true уколико је задатој варијабли придружена вредност; у супротном враћа false.

Задатак 6: Пронаћи имена свих људи чији је датум рођења непознат


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX bio: <http://purl.org/vocab/bio/0.1/>
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
SELECT ?name
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?person foaf:name ?name .
  FILTER NOT EXISTS {
    ?person bio:event ?ev .
    ?ev rdf:type bio:Birth ;
        bio:date ?birthdate. }
}
```

SPARQL 1.1

У новој верзији SPARQL-а, уместо функције **bound** може се користити NOT EXISTS

Задатак 7а: Пронаћи имена свих чланова Dodds породице


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
SELECT ?name
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?person foaf:name ?name
  FILTER regex(?name, "dodds", "i")
}
```

Филтрирање коришћењем
регуларних израза
Слично као SQL "LIKE"

Задатак 7б: Пронаћи имена свих особа које имају Gmail email адресу


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
SELECT ?name
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE
{
  ?person foaf:name ?name ; foaf:mbox ?mbox .
  FILTER regex( str(?mbox), "@gmail\\.com$" )
}
```

Задатак 8: Пронаћи све рецензије са оценом вишом од 6 чији је аутор особа под именом Јим (филтрирање засновано на вредности елемената)

```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
PREFIX xsd: <http://www.w3.org/2001/XMLSchema#>
PREFIX rev: <http://www.purl.org/stuff/rev#>

SELECT ?review
FROM <http://www.cs.umd.edu/~hendler/2003/foaf.rdf>
WHERE {
    ?someone rdf:type foaf:Person;
        foaf:name ?name FILTER regex(?name, "Jim", "i").
    ?someone foaf:made ?review .
    ?review rev:rating ?rating
        FILTER (xsd:decimal(?rating) >= "6"^^xsd:decimal) .
}
```

SPARQL
type casting

- GROUP BY омогућује груписање резултата упита по једној или више задатих варијабли или израза
- HAVING омогућује селекцију тј. филтрирање резултата на нивоу групе
- За сумирање резултата расположиве су функције SUM, COUNT, AVG, MIN, MAX и сл. које се примењују над групама података

Задатак 9: Пронаћи произвођаче који производе више од 10 различитих уређаја, и приказати број различитих уређаја који производе


```
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
PREFIX dbpedia-owl: <http://dbpedia.org/ontology/>

SELECT ?manufacturer (COUNT(?product) AS ?count)
WHERE {
    ?product rdf:type <http://dbpedia.org/ontology/Device> ;
            dbpedia-owl:manufacturer ?manufacturer .
}
GROUP BY ?manufacturer
HAVING (COUNT(?product) > 10)
```


- Поред SELECT упита, SPARQL подржава још 3 врсте упита:
 - ASK
 - DESCRIBE
 - CONSTRUCT

Twinkle алат не подржава упите овог типа; уместо Twinkle-а, за вежбу се може користити, на пример, [Flint SPARQL Editor](#) или [Virtuoso SPARQL editor](#)

- ASK упит

- Намењен провери да ли неки упит уопште има решење
- Не враћа никакву информацију о самом решењу упита, већ само да ли оно постоји
- Пример: да ли су Nataly Portman и Scarlett Johansson играле у истом филму

```
PREFIX db: <http://dbpedia.org/ontology/>
```

```
ASK {
```

```
  ?movie
```

```
    db:starring <http://dbpedia.org/resource/Natalie_Portman> ;
```

```
    db:starring <http://dbpedia.org/resource/Scarlett_Johansson> .
```

```
}
```

- Резултат ASK упита:
 - Могући резултати: true/false
 - XML формат резултата ASK упита:

```
<sparql xmlns="http://www.w3.org/2001/sw/DataAccess/rf1/result2">
  <head/>
  <results>
    <boolean>true</boolean>
  </results>
</sparql>
```

- DESCRIBE упит

- **Враћа граф** који садржи све расположиве триплете о ресурсу који је мечиран у оквиру граф патерна (тј. у WHERE делу упита)

- Пример:

```
PREFIX db: <http://dbpedia.org/ontology/>
```

```
DESCRIBE ?movie
```

```
WHERE {
```

```
    ?movie
```

```
        db:starring <http://dbpedia.org/resource/Natalie_Portman> ;
```

```
        db:starring <http://dbpedia.org/resource/Scarlett_Johansson> .
```

```
}
```

Враћа граф који садржи све расположиве триплете о филму/ филмовима у којима су играле обе глумице.

- CONSTRUCT упит
 - Користи се за
креирање нових RDF графова на основу
постојећих тј. за трансформацију RDF графова
 - Овај упит је за RDF граф
исто што и XSLT за XML податке

Задатак 10: Мапирати податке о месту и датуму рођења музичара из DBpedia вокабулара у Bio вокабулар


```
PREFIX dbpedia-ont: <http://dbpedia.org/ontology/>
```

```
PREFIX bio: <http://purl.org/vocab/bio/0.1/>
```

```
PREFIX dcterms: <http://purl.org/dc/terms/>
```

```
CONSTRUCT {
```

```
    ?someone bio:event [
        rdf:type bio:Birth ;
        bio:place ?birthplace ;
        dcterms:date ?birthdate ].
```

```
} WHERE {
```

```
    ?someone rdf:type dbpedia-ont:MusicalArtist ;
        dbpedia-ont:birthDate ?birthdate ;
        dbpedia-ont:birthPlace ?birthplace .
```

```
}
```

- Сви упити које смо видели до сада, извршавали су се над подацима који долаза из једног извора (тј. RDF графа)
- Међутим, упити се могу извршавати и на више извора података
 - Тад говоримо о федеративним упитима (*federated queries*)
 - SPARQL 1.1 уводи кључну реч SERVICE за дефинисање додатних извора података

Задатак 11: пронаћи све познанике Leigh Dodds-a који имају исто презиме као пионири рачунарства


```
PREFIX foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/>
PREFIX rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#>
PREFIX yago: <http://dbpedia.org/class/yago/>
SELECT ?person
FROM <http://www.ldodds.com/ldodds-knows.rdf>
WHERE {
    <http://www.ldodds.com#me> foaf:knows ?person .
    ?person foaf:familyName ?surname .
    SERVICE <http://dbpedia.org/sparql> {
        ?someone rdf:type yago:ComputerPioneers ;
        foaf:surname ?surname .
    }
}
```


- SPARQL Query Language for RDF - specification
 - <http://www.w3.org/TR/rdf-sparql-query/>
- SPARQL 1.1 Query Language – specification
 - <http://www.w3.org/TR/sparql11-query/>
- Search RDF data with SPARQL
 - <http://www-128.ibm.com/developerworks/xml/library/j-sparql/>
- SPARQL by Example
 - <http://www.cambridgesemantics.com/semantic-university/sparql-by-example>
- A detailed SPARQL tutorial
 - <http://www.w3.org/2004/Talks/17Dec-sparql/>
- Bring existing data to the Semantic Web
 - <http://www-128.ibm.com/developerworks/xml/library/x-semweb.html>

- SPARQL screencast
 - <http://linkeddata.deri.ie/node/58>
- RDF as self-describing data
 - <http://goo.gl/Gdr5LG>
- SPARQL at the movies
 - <http://www.snee.com/bobdc.blog/2008/11/sparql-at-the-movies.html>
- Bart (Simpson) blackboard queries
 - <http://goo.gl/aM9mcd> ; <http://goo.gl/z9qOIH>
- Primeri SPARQL upita nad >10 različitih RDF dataset-ova
 - <http://openuplabs.tso.co.uk/datasets>
- SPARQL upiti nad [Europeana](http://europeana.org/) repozitorijumom
 - <http://europeana.ontotext.com/sparql>

Неки згодни алати за учење SPARQL-а

- Twinkle
 - <http://www.ldodds.com/projects/twinkle/>
- Flint SPARQL Editor
 - <http://openuplabs.tso.co.uk/demos/sparqleditor>
- SPARQLer - an online SPARQL query tool
 - <http://www.sparql.org/sparql.html>
- SparQLed – SPARQL editor with support for SPARQL 1.1
 - <http://sindicetech.com/sindice-suite/sparqled/>
- ARQ, a SPARQL processor for Jena framework
 - <http://jena.sourceforge.net/ARQ/>